

ZADANIA OBRONY CYWILNEJ

Zgodnie z art. 137 ustawy z dnia z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity, Dz.U. 2004, Nr 241, poz. 2416 z późn. zm.) obrona cywilna ma na celu: ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury; ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny; współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

W zakresie obrony cywilnej powyższa ustawa określa ponadto (Dział IV ustawy):

- organy administracji w sprawach obrony cywilnej;
- skład oraz sposób tworzenia formacji obrony cywilnej;
- obowiązki obywateli w zakresie obrony cywilnej (służba w OC, szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony ludności);
- przysposobienie obronne młodzieży szkolnej i studentów.

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi przeznaczonymi do wykonywania zadań obrony cywilnej są formacje obrony cywilnej. Formacje tworzą w drodze rozporządzenia ministrowie, a wojewodowie, starostowie, wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) - w drodze zarządzenia, uwzględniając w szczególności: skalę występujących zagrożeń, rodzaj formacji, ich przeznaczenie oraz stan osobowy i organizację wewnętrzną. Formacje obrony cywilnej mogą tworzyć także pracodawcy.

Szczegółowy katalog zadań obrony cywilnej zawiera Pierwszy Protokół Dodatkowy do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, sporządzony w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz.U. 1992, Nr 41, poz. 175), który Rzeczpospolita Polska przyjęła 19 września 1991 r.

W rozumieniu Protokołu określenie "obrona cywilna" oznacza wypełnianie wszystkich lub niektórych wymienionych niżej zadań humanitarnych, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych, i przewyżanie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania. Są to następujące zadania:

- służba ostrzegawcza;
- ewakuacja;
- przygotowanie i organizowanie schronów;
- obsługa środków zaciemnienia;
- ratownictwo;
- służby medyczne, włączając w to pierwszą pomoc oraz opiekę religijną;

- walka z pożarami;
- wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych;
- odkażanie i inne podobne działania ochronne;
- dostarczanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia;
- doraźna pomoc dla przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami;
- doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej;
- doraźne grzebanie zmarłych;
- pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych dla przetrwania;

dotkające rodzaje działalności, niezbędne dla wypełnienia któregoś z zadań wyżej wymienionych, w tym planowanie i prace organizacyjne.

Krajowe regulacje prawne dotyczące obrony cywilnej, tj. ustawa o powszechnym obowiązku obrony oraz akty wykonawcze do niej, nie są spójne i nie wyczerpują wszystkich obszarów zadaniowych obrony cywilnej wymienionych przez Protokół. Przepisy nie określają jednoznacznie zadań ochrony ludności realizowanych w czasie pokoju, ograniczając się wyłącznie do zadań obejmujących działalność planistyczną, organizacyjną, szkoleniową i upowszechniającą wiedzę na temat problematyki obrony cywilnej.

W ostatnich latach wiele aktów prawnych dotyczących obrony cywilnej przestało obowiązywać, a w ich miejsce nie zostały przyjęte nowe regulacje. Dotyczy to zwłaszcza uchylecia art. 140 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, który stanowił delegację ustawową do wydania przez Radę Ministrów rozporządzeń określających obowiązki i uprawnienia organów w sprawie obrony cywilnej, kwestie formacji obrony cywilnej oraz sygnały powszechnego ostrzegania i alarmowania. Brak regulacji prawnej w powyższych przypadkach ogranicza możliwości realizacji zadań w zakresie obrony cywilnej.

Z powyższych względów, w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej opracowano projekt ustawy o ochronie ludności, która uporządkuje kompetencje i zadania wszystkich organów administracji publicznej, instytucji publicznych, organizacji społecznych oraz innych podmiotów zobowiązanych do realizacji zadań z zakresu ochrony ludności. Ustawa ureguluje również sposób funkcjonowania ww. podmiotów zarówno w czasie pokoju, jak i wojny, zgodnie z ww. Protokołem Dodatkowym. Jednocześnie przygotowane zostaną akty wykonawcze do ustawy, które wraz z nią określą ramy prawne obrony cywilnej odpowiadające współczesnym potrzebom i zagrożeniom. Ustawa stanowić będzie dopełnienie rozwiązań przyjętych w ustawie o zarządzaniu kryzysowym, co razem złoży się na kompleksową regulację prawną w obszarze ochrony ludności i zarządzania kryzysowego.

OBRONA CYWILNA

Cele, zadania oraz organizacja obrony cywilnej

Obrona cywilna w Polsce stanowi system o sprecyzowanych zadaniach, strukturach i formach działania. Jest zespolona ze wszystkimi szczeblami administracji państwowej i samorządowej, podmiotami gospodarczymi (niezależnie od osobowości prawnej), organizacjami społecznymi oraz z całym społeczeństwem. Siłą obrony cywilnej jest jej powszechność, oznacza to, że wszyscy obywatele naszego kraju uczestniczą w ochronie grup ludzi, którzy znaleźli się w sytuacji zagrożenia.

Podstawy prawne funkcjonowania OC w Rzeczypospolitej Polskiej.

Podstawowe zasady organizacji i funkcjonowania obrony cywilnej określa międzynarodowe prawo wojenne, zwłaszcza Protokół dodatkowy I z 1977 r. do Konwencji Genewskich z 1949 r. o ochronie ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, ratyfikowany przez Polskę dopiero 19 września 1991 r. jako 110 państwo, mimo że była jego współautorem i współinicjatorem.

Organizację oraz zasady przygotowania i realizację zadań obrony cywilnej regulują wewnętrzne przepisy każdego kraju. Normy międzynarodowego prawa wojennego mają zastosowanie przede wszystkim w okresie trwania konfliktu zbrojnego.

Wg. obowiązujących w Polsce unormowań prawnych, obrona cywilna jest elementem systemu obronnego kraju i stanowi kompleks przedsięwzięć:

- charakterze planistycznym,
- organizacyjnym, szkoleniowym,
- inwestycyjnym,
- materiałowo technicznym i zaopatrzeniowym.

Przedsięwzięcia te są realizowane przez organa administracji rządowej i samorządowej oraz jednostki organizacyjne.

Podstawowe cele i główne zadania OC w czasie pokoju i w okresie wojny:

Celem obrony cywilnej jest:

- ochrona ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury,
- ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny,
- współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych, zagrożeń środowiska i w usuwaniu ich skutków.

Zadania obrony cywilnej w czasie pokoju

Planowanie przedsięwzięć w zakresie ochrony przed skutkami działań zbrojnych zarówno ludności, jak i zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej oraz dóbr kultury

wykrywanie zagrożeń i stwarzanie warunków do ostrzegania i alarmowania ludności przygotowanie schronów i ukryć dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do użycia gromadzenie i przechowywanie indywidualnych środków ochronnych dla formacji obrony cywilnej i ludności wyposażenie formacji obrony cywilnej w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, przyrządy i aparaturę do wykrywania różnego rodzaju zagrożeń systematyczne szkolenie w zakresie OC: kadr kierowniczych administracji rządowej i samorządowej, formacji OC ludności w ramach powszechnej samoobrony współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska, oraz usuwanie ich skutków Decyzję o włączeniu sił obrony cywilnej do działań podejmują terenowi szefowie OC.

Zadania obrony cywilnej w czasie wojny

Organizuje ewakuację ludności, zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia organizuje i prowadzi akcję ratunkową, udziela pomocy medycznej poszkodowanym organizuje pomieszczenia i zaopatrzenie dla poszkodowanej ludności zaopatruje ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej prowadzi likwidację skażeń i zakażeń pomaga w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami pomaga w budowie i odbudowie awaryjnych ujęć wody pitnej pomaga w ratowaniu żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania udziela doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych. Obowiązki i uprawnienia organów państwowych, samorządowych i organizacji społecznych.

Centralnym organem właściwym w sprawach obrony cywilnej jest Szef Obrony Cywilnej Kraju, którego na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji powołuje prezes Rady Ministrów.

Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy:

Przygotowanie projektów założeń i zasad działania obrony cywilnej, ustalenie ogólnych zasad realizacji zadań obrony cywilnej, koordynowanie przedsięwzięć i sprawowanie kontroli nad realizacją zadań obrony cywilnej przez naczelne organa administracji, terenowe organa administracji rządowej i organa samorządu terytorialnego, a także sprawowania nadzoru nad odbywaniem zasadniczej służby w obronie cywilnej.

Terenowymi organami obrony cywilnej w administracji rządowej i samorządowej są Wojewodowie, starostowie, wójtowie oraz burmistrzowie i prezydenci miast jako szefowie obrony cywilnej województw, powiatów i gmin.

Do zakresu ich działania należy kierowanie oraz koordynowanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej przez instytucje państwowe i samorządowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne działające na ich terenach. Szefowie Obrony Cywilnej województw i gmin wykonują zadania obrony cywilnej przy pomocy podległych im urzędów oraz powołanych w ich strukturach specjalistycznych komórek organizacyjnych: w województwach - przy pomocy Wojewódzkich Inspektorów Obrony Cywilnej i Wydziałów Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności itp, w miastach powyżej 40 tys. mieszkańców - Miejskich Inspektoratów Obrony Cywilnej, Wydziałów Zarządzania Kryzysowego itp. w pozostałych gminach - pracowników do spraw obrony cywilnej.

Za realizację zadań obrony cywilnej w zakładach pracy odpowiedzialni są ich właściciele lub kierownicy. Ministrowie (kierownicy) urzędów centralnych mają obowiązek uwzględniania zadań obrony cywilnej w nadzorowanych przez nich dziedzinach.

Organizacje społeczne wykonują zadania obrony cywilnej w zakresie wynikającym z ich statusów i programów działania. Zasady i sposoby realizacji są uzgadniane w porozumieniach zawieranych przez ich naczelne organy z szefem Obrony Cywilnej Kraju.

Formacje obrony cywilnej tworzy się w gminach i zakładach zatrudniających więcej niż 50 pracowników. W zakładach pracy zatrudniających mniej niż 50 pracowników, mogą być tworzone wspólne formacje dla kilku sąsiadujących ze sobą zakładów. Jeżeli jednak w zakładzie zatrudniającym poniżej 50 pracowników wytwarza się, magazynuje lub wykorzystuje do produkcji toksyczne środki przemysłowe, kierownicy, właściciele mają obowiązek powołać formacje, zdolne do samodzielnego działania ratowniczego w strefach bezpośredniego zagrożenia stwarzanego przez zakład pracy.

Zgodnie z obowiązującymi - przepisami w gminach i zakładach pracy tworzy się:

- formacje obrony cywilnej ratownictwa ogólnego
- formacje obrony cywilnej przeznaczone do wykonywania zadań specjalnych

W czasie pokoju formacje obrony cywilnej nie są w pełni rozwinięte. Gotowość do działania będą osiągały sukcesywnie, z chwilą ogłoszenia wyższych stanów gotowości obronnej (w czasie od kilku do kilkunastu godzin). Czynności, obowiązki, harmonogramy i sposoby przeprowadzania tych operacji określają zarządzenia i wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

Do ochrony ludności obrona cywilna wykorzystuje zbiorowe i indywidualne środki ochrony. Zbiorowe to: budowle ochronne , Schrony i ukrycia oraz ewakuacja planowa lub doraźna.

Do indywidualnych środków ochrony zaliczamy

- środki ochrony dróg oddechowych
- maski przeciwgazowe filtracyjne
- maska przeciwgazowa filtracyjna dla rannego w głowę
- środki ochrony przed skażeniami dla małych dzieci i niemowląt
- maski izolacyjne
- zastępcze środki ochrony dróg oddechowych
- środki ochrony skóry
- płaszcze ochronne
- odzież ochronna lekka
- zastępcze środki ochrony skóry
- fartuchy ochronne
- płaszcze i peleryny przeciwdeszczowe
- kombinezony skórzane
- ubiory z folii metalizowanej
- buty gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych
- rękawice gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych
- okulary ochronne
- nakrycia głowy gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych

Najbezpieczniejszym sposobem ochrony przed zatruciem się toksycznymi środkami trującymi i gazami bojowymi, jest użycie maski przeciwgazowej.

Produkty żywnościowe, płody rolne, pasza i woda muszą być odpowiednio zabezpieczone przed skażeniem środkami promieniotwórczymi, toksycznymi środkami trującymi i bojowymi środkami trującymi. Sposoby ochrony są następujące: zagwarantowanie odpowiednich warunków przechowywania, przygotowanie odpowiednio wcześniej indywidualnych zapasów żywności nie skażonej, zastosowanie odpowiednich opakowań. Zapasy te winny być przechowywane w odpowiednio urządzonych oraz uszczelnionych pomieszczeniach.

W ochronie wody pitnej przed skażeniem uwzględnia się przede wszystkim:

przygotowanie indywidualnych zapasów wody nie skażonej, zabezpieczenie źródeł poboru i ujęć wody.

Jednym z wielu zadań obrony cywilnej jest ostrzeganie i alarmowanie.

Działa w ramach powszechnego systemu wczesnego ostrzegania i alarmowania. Podstawę stanowią syreny umiejscowione w obiektach Państwowej Straży Pożarnej, Ochotniczej Straży Pożarnej oraz w zakładach pracy. Najczęściej syreny włączane są elektronicznie ze stanowisk kierowania obroną cywilną.

Jednym z przedsięwzięć obrony cywilnej jest instalowanie systemów alarmowych, które mogą ostrzegać ludność przed grożącym niebezpieczeństwem z powietrza oraz skażeniem promieniotwórczym i chemicznym w celu umożliwienia jej ukrycia się w przygotowanych budowach lub pomieszczeniach ochronnych. Do ogłaszania (odwoływania) alarmów wykorzystuje się następujące urządzenia: systemy alarmowe miast, centralną oraz regionalne rozgłośnie Polskiego Radia i ośrodki Telewizji Polskiej, radiowęzły radiolinii przewodowej, syreny nie włączone do miejskich systemów alarmowych (syreny zakładów pracy, straży pożarnej itp.) Sygnały alarmowe przekazywane zastępczymi środkami alarmowymi (dzwony, syreny ręczne, gongi, bucuki itp.) ustala właściwy terenowy szef obrony cywilnej.

Po usłyszeniu sygnału alarmu powietrznego

1. Osoby znajdujące się w domu powinny:

ubrać się; wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne i gazowe oraz wygasić ogień w piecu; zamknąć okna i zabezpieczyć mieszkanie; zabrać dokumenty osobiste, zapas żywności, indywidualne środki ochrony przed skażeniami, środki opatrunkowe oraz w miarę potrzeb i możliwości latarkę elektryczną, koc, odbiornik radiowy (na baterie) itp; zawiadomić o alarmie sąsiadów (mogli nie usłyszeć sygnału alarmowego); pośpiesznie udać się do najbliższego schronu lub ukrycia.

2. Osoby znajdujące się w zakładzie pracy, szkole lub miejscu publicznym powinny:

- przerwać pracę (wyłączyć maszyny i urządzenia), naukę, udział w imprezie, podróż;
- udać się do najbliższego schronu lub ukrycia;
- pomagać słabszym, chorym, ułomnym;
- podporządkować się ściśle poleceniom służb porządkowych (obrony cywilnej).

3. Prowadzący pojazdy mechaniczne lub konne powinni je zatrzymać. Pojazdy należy ustawić tak, aby nie blokowały ciągów komunikacyjnych i wejść do ukryć. Obsługa pojazdów i pasażerowie udają się do najbliższego ukrycia, z pojazdów konnych należy wyprząc konie i uwiązać je za trwałymi osłonami.

Po usłyszeniu sygnału alarmowego o skażeniach należy;

- nałożyć indywidualne środki ochrony;
- udać się do najbliższego ukrycia i przebywać w nim do chwili odwołania alarmu.

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami należy:

- sprawdzić posiadane indywidualne środki ochrony;
- sprawdzić zabezpieczenie posiadanych zapasów żywności i wody;
- sprawdzić szczelność przygotowanych pomieszczeń dla ludzi i zwierząt;
- jeśli nie ma innych zaleceń - udać się do pomieszczeń ochronnych (ukryć);
- przestrzegać ogłaszanych zarządzeń oraz wykonywać polecenia organów obrony cywilnej.

Po usłyszeniu sygnałów odwołania alarmu należy:
opuścić schron (ukrycie).